

"Ir šviesa, ir tiesa mūs žingsnius telydi!"

2011 SPALIS

VARPAS

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

Jonas Markauskas, vienas iš „ledo vaikų“,
dėpartinis Laptevų jūros tremtinių brolijos „Lapteviečiai“ pirmininkas,
kai jam buvo 11 metų. Jakutskas, 1957 m.

Antano R. Šakalio pieš.

SPALIO MINĖTINOS DIENOS:

1-oji – Mokslo ir žinių;

2-oji – Angelų sargų, Policijos, 5-oji – Tarptautinė mokytojų, 7-oji – Krašto apsaugos,
16-oji – Mažosios Lietuvos gyventojų genocido, 25-oji – Konstitucijos

Sveikiname

Andrių Kaminską
85-mečio proga

Teresę Paberalienę
75-mečio proga

Angėlę Stasiukaitytę
75-mečio proga

Stasį Kežį
60-mečio proga

LEDO VAIKAI children of the ice

APIE PROJEKTĄ

LEDO VAIKAI – tai tarptautinis projektas, siekiantis dokumentinio kino priemonėmis supažindinti visuomenę su totalitarinių režimų istorijoje rečiau nagrinėjama tema – sovietinio teroro metu iš Baltijos šalių ištremtų ar tremtyje gimusių vaikų patirtimis ir likimais. Tarptautinės kūrybinės grupės narių iš Lietuvos, Latvijos ir Švedijos tikslas – užfiksuoti labiausiai pažeidžiamų stalininių represijų aukų liudijimus, permąstyti jų asmenines patirtis pamatinių Europos Sąjungos vertybių – laisvės, demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms – kontekste. Ypatingai filmo kūrėjus domina, kaip tremtis paveikė ją patyrusių vaikų pasaulėžiūros, humanistinių vertybių sistemos bei tautinio identiteto formavimąsi, kas vėliau sąlygojo buvusių tremtinių aktyvią poziciją siekiant ir atkuriant Baltijos šalių nepriklausomybę.

LEDO VAIKAI – tai projektas, jungiantis įvairių kartų ir tautų atstovus, buvusius tremtinius bendram tikslui – pasakoti, atsiminti, dalintis patirtimi tam, kad būtų atskleistas totalitarinių režimų žiaurumas ir beprasmybė, kad būtų įamžintos konkrečių teroro aukų bei tautų patirtos skriaudos, kad būtų parodyti humanistiniai žmonių pasirinkimai.

Dokumentinis filmas „Ledo vaikai“ bus viešai pristatytas Lietuvoje, Latvijoje bei Švedijoje, taip pat bus išleistas DVD formatu ir platinamas per minėtų šalių bibliotekas. Informacija apie filmą ir jo kūrimą, buvusių tremtinių prisiminimai bus talpinami specialiai šiam projektui sukurtoje interneto svetainėje.

1941 m. tremtinio mokytojo Abromaičio šeima Jakutske:
tėvas Jonas, motina Malvina, sūnus Antanas ir dukra Lina.
Jakutskas, 1947 m.

Projekto partneris – Production company Language 16 (Švedija)

Informacinis partneris – Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, kuris suteikia projektui dokumentinę ir vizualinę medžiagą iš savo fondų, konsultuoja kūrybinę grupę įvairiais istoriniais klausimais.

Projekto tikslai:

- sukurti dokumentinį filmą apie stalinistinių represijų metais iš Lietuvos ir Latvijos ištremtus, arba jau tremtyje gimusius vaikus, jų likimus;
- surinkti ir išsaugoti dar gyvų liudininkų prisiminimus apie stalininio teroro suniokotą vaikystę

Tremtinių vaikai prie šunų kinkinio, Tit Arai, 1956 m.

*Domicėlė Banienė su dukrelėmis prie mirusio sūnelio.
Irkutsko sr, 1950 m.*

tremtyje – Sibire ar prie Laptevų jūros Sovietų Sąjungos šiaurėje, jų išgyvenimus, kurie buvo lemtingi formuojantis jų vertybėms, pasaulėžiūrai ir identitetui;

- įamžinti drąsius ir pasiaukojančius darbus, gelbėjant vaikus iš tremties;

- paskatinti dalintis atsiminimais apie intymius žmogiškus išgyvenimus, patirtus skaudulius, stalininio režimo padarytas istorines skriaudas keletui gyventojų kartu;

- įjungti buvusių tremtinių liudijimus apie Baltijos šalyse vykusį sovietinį terorą į bendrą Europos visuomenės diskursą, stiprinant tapatybės bei bendražmogiškų vertybių suvokimą.

Projekto uždaviniai:

- paskatinti diskusijas apie totalitarizmo represijų sąlygotus kultūrinius, socialinius praradimus bei humanistinių, demokratinių vertybių svarbą Europos ateičiai;

- atkreipti dėmesį į baltąsias istorijos dėmes ir padėti jas užpildyti;

- paskatinti bendravimą tarp įvairių kartų ir tautų siekiant išsaugoti istorinę atmintį;

- ugdyti jaunų žmonių susidomėjimą istorija.

TREMTYS

1940 m. Sovietų Sąjungai okupavus tris Baltijos šalis (Lietuvą, Latviją, Estiją), buvo sudarinėjami taip vadinamų „liaudies priešų“ sąrašai. 1941 m. gegužės 16 d. VKP(b) CK ir SSRS Liaudies Komisarų Taryba priėmė slaptą nutarimą „Dėl socialiai svetimmo elemento iškeldinimo iš Pabaltijo respublikų, Vakarų Ukrainos, Vakarų Baltarusijos ir Moldavijos“. Vyriausiojo akcijos vykdytoju buvo paskirtas SSRS vidaus reikalų liaudies komisaras L. Berija.

1941 metų birželio 14 dieną trečią valandą nakties Maskvos įsakymu visame Pabaltijyje – Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje – vienu metu prasidėjo pirmoji masinė žmonių deportacija į Sibirą. Perpildyti ešelonai vienas po kito riedėjo į Rytus, išveždami virs

33 tūkst. įvairių tautybių žmonių, kurių didžiajai daliai nebuvo lemta sugrįžti. Daugiau kaip 70 procentų tremtinių sudarė moterys ir vaikai. Atskirti nuo šeimų vyrai buvo išgabenti vergiškam darbui į GULAG'o lagerius, jų šeimos – į tolimiausius SSRS rajonus, kur dažnai palikti likimo valiai patys turėjo išgyventi atšiauraus klimato sąlygomis. Į tremties vietas žmonės veždavo gyvulinuose vagonuose, antisanitarinėmis sąlygomis. Tremtiniais trūkdavo oro, maisto, jie patirdavo didžiulius dvasinius sukrėtimus. Vežami pirmiausia žūdavo vaikai, senyvo amžiaus žmonės, nėščios moterys, ešelonuose gimę kūdikiai. Kiekvienas mėginimas pabėgti buvo slopinamas ginklu.

1944 m. Sovietų Sąjungai reokupavus Pabaltijo respublikas tęsėsi ir sovietinis teroras – areštai ir trėmimai. 1945 m. buvo deportuoti čia gyvenę vokiečiai.

1945-1948 m. iš Lietuvos, kur vyko masiškas ginkluotas pasipriešinimas, buvo tremiamos partizanų ir aktyvių jų rėmėjų šeimos. Didžiausia trėmimų operacija koduotu pavadinimu „Vesna“ („Pavasaris“), vyko 1948 m. gegužės 22-23 d.

1949 m. kovo 25-28 d. trijose Pabaltijo respublikose MGB įvykdyta operacija kodiniu pavadinimu „Priboj“ („Bangų mūša“). Jos tikslas – numalšinti „buožių“ (t.y. pasiturinčių valstiečių) pasipriešinimą kolektyvizacijai bei pašalinti partizanų rėmėjus. Šios operacijos metu iš trijų Baltijos šalių buvo deportuota 30,620 šeimų - 94,799 žmonių.

1951 m. rudenį masiniai trėmimai įvykdyti tik Lietuvoje.

TRĖMIMAI IŠ LIETUVOS

1941 m. birželį apie 17,6 tūkst. Lietuvos gyventojų buvo išvežta į Komijos Autonominę Respubliką, Altajaus ir Krasnojarsko kraštus bei Novosibirsko sritį. Apie 3 tūkst. tremiamų vyrų buvo atskirti nuo šeimų ir išvežti kaip kaliniai į lagerius. Dalis tremtinių vėliau buvo nuvežti į tolimiausias Arkties sri-

tis – negyvenamas salas Lenos ir Janos upių žiotyse. Tremtis neaplenkė nė vieno gyventojų sluoksnio, tačiau labiausiai nukentėjo inteligentija. Tarp tremtinių lietuviai sudarė 71,6 proc., žydai – 12,5 proc., lenkai – 11,4 proc., rusai – 1,1 proc., kt. ir nežinomos tautybės – 3,4 proc.

1945 m. gegužės mėn. iš Lietuvos į Tadžikiją ištremti 845 vokiečiai, su jais susiję nevokiečių tautybės asmenys, liuteronai ir kt.

1946-1947 m. Lietuvoje buvo vykdomi nedidelio masto trėmimai, masiškai buvo išvežami tik įkalinti už ginkluotą pasipriešinimą žmonės. Iki 1948 m. gegužės per pustrečių metų buvo ištremta 12 304 žmonės. Ir 1947-1948 m. daug žmonių buvo atrinkta ištremti ne dėl to, kad rėmė rezistenciją, o diegiant komunistinės ideologijos postulata „likviduoti buo-žes kaip klasę“ (t.y. pasiturinčius valstiečius).

1948 m. gegužės 22-23 d. vyko trėmimų operacija koduotu pavadinimu „Vesna“ („Pavasaris“), buvo numatyta į Jakutiją (vėliau pakeista – į Buriatijos-Mongolijos ASSR) ir Krasnojarsko kraštą ištremti 12 134 šeimas, t.y. 48 tūkst. žmonių. Iki gegužės 23 d. 14 val. ešelonuose jau buvo sugrūsti 36 932 žmonės (10615) vaikų. Nesurinkus sąrašuose įrašytų šeimų, į ešonus buvo gabenamos saugumiečių ir kolaborantų iniciatyva atrinktos šeimos. Veždavo visus žmones, kuriuos tik rasdavo apsuptuose sodybose: vaikus be tėvų, tėvus be vaikų. Kai ešelonai pajudėjo iš vietos, juose jau buvo sugrūsta 40 002 žmonės.

Per **1949 m. kovo-balandžio** mėnesių trėmimus (operacija „Priboj“) iš Lietuvos išvežta apie 32 tūkst. žmonių (apie 10 tūkst. šeimų).

1951 m. trėmimai buvo nukreipti prieš kolektyvizacijos bangą atlaikiusius ir savo individualių ūkių neatsisakiusius valstiečius bei „prieš kolūkius veikiančius buožes“. Vykdam trėmimo akciją pavadintą „Osenj“ („Ruduo“), 1951 m. spalio 2-3 d. iš Lietuvos į Krasnojarsko kraštą buvo ištremta 16 150 žmonių (tarp jų 5278 vaikai).

Iš viso 1941 – 1952 m. iš Lietuvos į „amžinąją“ tremtį buvo išvežta 132 tūkst. žmonių, tarp jų ne mažiau kaip 39 000 vaikų. Apie 28 tūkst. tremtinių žuvo nuo ligų, bado, nepakeliamo darbo. Nors 1963

m. gruodžio mėnesį iš tremties buvo paleisti paskutiniai lietuviai, bet apie 50 tūkst. žmonių ilgai neturėjo galimybės sugrįžti arba visiškai negrįžo į Lietuvą.

TRĖMIMAI IŠ LATVIJOS

1941 m. birželį Latvijoje buvo suimti ir deportuoti apie 15,5 tūkst. gyventojų. Daugiausia tai buvo šalies elito – valstybės, savivaldos, ekonomikos, kultūros veikėjų šeimos. Tarp ištremtųjų – 2,4 tūkst. vaikų iki 10 metų. Tremtiniai buvo išgabenti į Krasnojarsko kraštą, Novosibirsko ir kitas sritis, Kazachstaną. 1941/42 m. žiemą daugelis buvo išsiųsti į tolimą Šiaurę – Igarką, Dudinką ir kitas vietas. Sibire mirė daugiau kaip 1400 ištremtųjų iš Latvijos 1941 m. birželį.

1949 m. kovo 25-28 d. 42 133 žmonės, t.y. daugiau kaip 2% visų ikikarinės Latvijos gyventojų, buvo deportuoti į Krasnojarsko, Amūro, Irkutsko, Omsko, Tomsko ir Novosibirsko sritis. Moterys ir nepilnamečiai sudarė 73% tremtinių. Į „amžinąją“ tremtį buvo išgabenta

1 0990 vaikų iki 16 metų.

TRĖMIMAI IŠ ESTIJOS

1941 m. birželį iš Estijos deportuota virš 10 tūkst. žmonių, daugiau kaip ketvirtadalis – nepilnamečiai, kartu su motinomis ir seneliais patekę į tolimas Kirovo ir Novosibirsko sritis. Teroras buvo nukreiptas prieš kultūros, verslo, politinį ir karo elitą. Kartu su estų kilmės žmonėmis buvo deportuota nemažai žydų ir rusų. daugelis tremtinių mirė nuo šalčio, bado ir sunkaus darbo. Į tėvynę sugrįžo mažiau negu pusė deportuotųjų 1941 m.

1945 m. rugpjūčio 15 d. sovietų valdžia ištremė į Sibirą virš 400 žmonių, daugiausia vokiečių kilmės. Tai buvo kolektyvinė visos, nors ir nedidelės, tautinės grupės bausmė. Taip Estija neteko vienos iš savo tautinių mažumų – Pabaltijo vokiečių.

1949 m. kovo 25 d. prasidėjus operacijai „Bangų mūša“ („Priboj“), buvo suimta ir deportuota į tolimus Sibiro rajonus virš 20 tūkst. žmonių – beveik 3 procentai visų Estijos gyventojų. Dauguma ištremtųjų – moterys (49,4%) ir vaikai (29,8%).

Liūdime dėl LLKS narės
Elenos Petrikonienės
mirties ir nuoširdžiai užjaučiame
velionės šeimą ir artimuosius

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga
„Varpo“ redakcija

Liūdime dėl LLKS narės
Janinos Žukienės
mirties ir nuoširdžiai užjaučiame
velionės šeimą ir artimuosius

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga
„Varpo“ redakcija

Lietuva praranda teisinės valstybės statusą, būtina rasti išeitį

Vladas Vilimas, Lietuvos Žmogaus teisių gynimo asociacijos komiteto narys, Lietuvos Sąjūdžio tarybos narys

2009 m. „Eurbarometro“ tyrimai rodo, kad ES valstybių tarpe Lietuva atsidūrė paskutinėje vietoje, pagal visuomenės pasitikėjimą teismais. Šiandien pasitiki teismais vos 15 proc. Lietuvos gyventojų, nepasitiki per 78 proc.

Respublikos piliečiai savo nepasitikėjimą teismais pradėjo reikšti jų sprendimų ignoravimu. Tai jau aiškūs teismų, o tuo pačiu ir valstybės degradacijos požymis.

Nepasitikėjimo teismais priežastys:

Konstitucijos 5 str. rašoma: „Valstybės valdžią Lietuvoje vykdo Seimas, Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė, Teismas.“

Demokratinėje valstybėje visos valdžių institucijos formuojamos remiantis demokratijos principais. Pirmos dvi institucijos Lietuvoje formuojamos tikrai nepažeidžiant demokratijos principų. Seimas renkamas Lietuvos piliečių, Prezidentas taip pat. Vyriausybę formuoja Seimas ir Prezidentas. Šiose institucijose pastoviai vyksta rotacija. Lieka – Teismas, kuris formuojamas ne demokratiniais principais. Jame nėra visuomenės atstovų.

Lietuvos teismai, suformuoti buvusių sovietinių teisininkų, visiškai atsiribojant nuo visuomenės. Į teismų įstatymą jie įtraukė nuostatas, kurių Konstitucijoje nėra, t.y. jie profesionalizavo teismus. Konstitucijoje nėra nuostatos, kad teisėjais turi būti tik profesionalai. Tokios nuostatos nėra ir Europos Tarybos ministrų komiteto rekomendacijoje Nr. R(94)12. priimtoje 1994m. spalio 13 d., kurioje kalbama apie teisėjų nepriklausomumą. Kitaip tariant tiek Konstitucijoje, tiek ir Rekomendacijoje paliekama vietos teismuose ir neprofesionaliems teisėjams: prisiekusiųjų žiuri, taikos teisėjams bei tarėjams. Be to, mūsų teismai pasiskelbė savivalda. Tokios nuostatos nėra Konstitucijoje ir Europos Tarybos rekomendacijoje. Savivalda gal būtų ir teigiamas reiškinys, bet tik tuo atveju, jeigu teismai būtų suformuoti laikantis demokratiškų principų. Dabartinė teismų savivalda tik pagilina jų izoliaciją nuo visuomenės, sudaro sąlygas plisti korupcijai. Lietuvos gyventojai teismus priskiria prie labiausiai korumpuotų institucijų. („Transparency International“: Lietuva – korupcijos pirmūnė 2010-12-09, www.alfa.lt/straipsnis/10429024/).

Visuomenei nesuprantamas reiškinys, kai teismai, sankcionuojantys neribotą piliečių slaptą telefoninių pokalbių pasiklausymą, grubiausiai pažeidžia Lietuvos piliečių teises. Ryškus to pavyzdys 2011 metų balandžio 18-ąją Europos Parlamento (EP) komisijos ataskaita, kur teigiama, kad Lietuvoje per metus slaptai klausomasi 85 tūkst. privačių pokalbių. Už Lietuvą gerokai daugiau gyventojų turinčiose Suomijoje ar Vokietijoje šie skaičiai siekia atitinkamai 4 tūkst. ir 12 tūkstančių. Situacija nepavydėtina.

Visuomenės atstovai teismuose nepageidautini autokratinėse valstybėse, kuriose įsitvirtinusi diktatūra. Kaip pavyzdį galima paminėti praėjusio šimtmečio vidurio valstybes: sovietinę Rusiją (dalinai), fašistinę Italiją, frankistinę Ispaniją, nacistinę Vokietiją. Žlugus diktatūriniais režimais visose paminėtose valstybėse visuomenės atstovai į teismus buvo gražinti.

Lietuvoje visuomenės atstovai – tarėjai iš teismų buvo pašalinti 1995 m. Tokio neatsakingo žingsnio turime ir rezultatus. Šiandien jau girdime pasisakymus spaudos apžvalgininkų, vyriausybės atstovų ir atskirų Seimo narių, kad virš Lietuvos pakibo policinės valstybės šleifas.

Pasekmės – emigracija iš Lietuvos yra didžiausia ES („EUROSTATO“ atlikti tyrimai). Iki 2050 m. prognozuojamas gyventojų sumažėjimas apie aštuonis šimtus tūkstančių. Žiniasklaida taip pat prognozuoja, kad susidariusį gyventojų vakuumą pirmiausiai užpildys Azijos šalių gyventojai.

Iki šiol emigracija bandoma aiškinti ekonomine, finansine krize, betgi krizė palietė ne vien Lietuvą. Tuo tarpu, būdinga tik Lietuvai tai, kad čia nėra demokratiškai suformuotos teisingumą vykdančios institucijos. Lietuvos žmonių likimais manipuliuoja grupė buvusių sovietinių teisininkų. Jie įsitvirtinę teisinės piramidės viršūnėje ir yra pagrindinis stabdis teismų demokratizavimui.

Lietuvos Sąjūdžio ir Žmogaus teisių gynimo asociacijos iniciatyva, klausimas dėl teismų demokratinizavimo gražinant į juos visuomenės atstovus – tarėjus, buvo įtrauktas į Nacionalinį žmogaus teisių rėmimo ir apsaugos veiksmų Lietuvos Respublikoje planą. Nors planas buvo patvirtintas Seimo nutarimu 2002 m., o jo vykdymui buvo numatytos priemonės ir terminai dėl tarėjų instituto įvedimo, tam buvo skirtos ir lėšos, dalis lėšų iš Jungtinių tautų vystymo programos paramos fondo, Seimo nutarimas nebuvo vykdomas.

Plano nevykdymo motyvai išdėstyti Studijoje, kurią Seimo Žmogaus teisių komiteto užsakyму paruošė Lietuvos Teisės universiteto, Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos, Teisės instituto mokslininkai. Pagrindiniai iš jų: Lietuvos žmonės dar nesubrendę tokiai institucijai, nes neturi dvasinės kultūros, Lietuva dar yra tik pareinamajame laikotarpyje į demokratiją, kad tarėjų institucija sovietinis palikimas, kad ši institucija nenumatyta Konstitucijoje. Vėliau, prezidentės patarėjai, taip pat teisininkai, „įrodė“, kad Lietuva per daug maža valstybė neturinti pakankamai lėšų, kad galėtų naudotis tokia privilegija. Kai kurie garbūs profesorai įrodinėja, kad to daryti negalima, nes Lietuva „švogerių“ kraštas.

Platesnių diskusijų šiuo klausimu prezidentūroje, Seime ir Vyriausybėje buvo vengiama, nes sunku buvo pagrįsti diskriminacinį visuomenės atstovų eliminavimą iš Lietuvos teismų sistemos, kai demokratinėse valstybėse neišsivaizduojami teismai be visuomenės atstovų.

2007 m. Lietuvos Sąjūdžio ir Lietuvos Žmogaus teisių gynimo asociacijos iniciatyva buvo paruoštas Konstitucijos kai kurių straipsnių pakeitimo bei papildymo įstatymo projektas, kurį priėmus būtų galima integruoti visuomenės atstovus – tarėjus į Lietuvos teismų sistemą. Dar praėjusios kadencijos Seimas po pateikimo šiam projektui pritarė. Šiam projektui pritarė ir praėjusios kadencijos Vyriausybė. Tolesnė svarstymo eiga sustojo, nes baigėsi Seimo kadencija.

Klausimas dėl visuomenės atstovų integravimo į Lietuvos teismų sistemą buvo įtrauktas į XIV TS-LKD partijos suvažiavime patvirtintą veiklos programą 2009-2012 m. Šis klausimas suformuluotas taip:

„Visuomenei reikalaujant, o taip pat siekiant stiprinti žmonių pasitikėjimą teismais, pirmiausia uždaviniu laikome įvykdyti teismų reformą, pertvarkant juos pagal demokratinių valstybių pavyzdį: konstituciniu lygiu įteisinsime teismų sistemoje tarėjų institutą. Sieksime, kad mūsų frakcijos Seime jau pateikta Konstitucijos pataisa būtų kuo greičiau priimta. Priėmus konstitucinę pataisą numatome papildyti Teismų įstatymą, kad Teismų taryboje būtų atstovaujamas ir tarėjų institutas“. Tačiau šis klausimas į vyriausybės programą nebuvo įtrauktas.

TS-LKD XV suvažiavimas pavedė prezidiumui inicijuoti plačias ir išsamias diskusijas, įtraukiant Seimo, Vyriausybės, prezidentūros, teismų bei visuomenės atstovus ir iki 2009 m. rugsėjo mėnesio parengti būtinų permainų metmenis.

Konstruktivių diskusijų šiuo klausimu nebuvo, išskyrus kritinius, daugiausiai neigiamus, pasiskaidymus žiniasklaidoje teismų atžvilgiu. Visa tai dar labiau kompromitavo Lietuvos teisėsaugą.

Naujai išrinkto Seimo narių grupė (47 Seimo nariai), kaip to reikalauja 147 Konstitucijos str., 2009-10-

22 pateikė Seimui svarstyti Konstitucijos kai kurių straipsnių pakeitimo bei papildymo įstatymo projektą reg. Nr. XP - 2228(2) pakartotinai. Klausimo įtraukimas į Seimo darbotvarkę buvo atidėliojamas, o 2010 m. lapkričio 24 d. Seimo Teisės ir teisėsaugos komitetas, ignoravęs Seimo narių konstitucinę teisę, bendru sutarimu nutarė klausimo svarstymą atidėti neribotam laikui.

Rezultatų nedavė ir ankstesnis kreipimasis į Prezidentę. Gautame Prezidentės kanceliarijos atsakyme pabrėžiama, kad Konstitucijos keitimo iniciatyvos teisė Prezidentei nėra suteikta. Kaip matome, toliau tęsti konstruktyvią diskusiją teismų pertvarkos klausimu galimybės išseko, nes tai nepriimtina Seimo daugumai (tik apie 60 Seimo narių palaiko nuostatą dėl visuomenės atstovų integravimo į teismų sistemą), vyriausybei ir prezidentūrai. Telieta vienas, konstitucinis kelias problemos sprendimui – pačiai visuomenei imtis iniciatyvos demokratizuoti pagrindinę valdžios struktūrą – Teismą. Visuomenei tokią teisę suteikia 147 Konstitucijos str., t. y. referendumas.

Piliečių referendumo iniciatyvos teisė įgyvendinama 300 tūkstančių turinčių rinkimų teisę piliečių reikalavimu. Pagal Referendumo įstatymo 10 str. 1 punktą pirmiausia sudaroma piliečių referendumo iniciatyvinė grupė, kurios uždavinys paruošti sprendimo tekstą. Šiuo metu tokiai grupei formuoti priėmė nutarimus visuomeninės organizacijos: Lietuvos Sąjūdis, Lietuvos Žmogaus teisių gynimo asociacija, Lietuvos Žmogaus teisių asociacija, Lietuvos Laisvės kovotojų sąjunga. Minėtos organizacijos delegavo savo atstovus į iniciatyvinę grupę. Grupės koordinacinė taryba organizuoja grupės veiklą. Koordinacinės tarybos sprendimu grupės narių skaičius iki jos registracijos VRK numatoma papildyti.

Pagrindiniai grupės veiklos uždaviniai:

Paruošti Konstitucijos pataisų įstatymo projektą (šis darbas jau dirbamas).

Išplatinti kreipimąsi į Lietuvos visuomenę siūlant formuoti iniciatyvines grupes visoje Lietuvoje, kurių nariai dalyvautų parašų rinkime, o apie savo dalyvavimą informuotų centrinę iniciatyvinę grupę, nurodydami parašų rinkėjų kontaktinius duomenis (kreipimosi - pareiškimo projektas patvirtintas XIII Lietuvos Sąjūdžio Suvažiavime).

Susiformavus parašų rinkėjų reikiamam skaičiui (apie 10 tūkstančių) iniciatyvinė grupė teiks Seimo kanceliarijai Konstitucijos pataisų įstatymo projektą galutiniam suderinimui, kaip numatyta Referendumo įstatymo 10 str. 4 punkte.

Atlikus išvardintas procedūras grupė bus registruojama VRK, kuri išduos parašų rinkimo lapus, kaip tai numatyta Referendumo įstatymo 10 str. 5 punkte.

Pagal piliečių kontaktinius duomenis, parašų rinkimo lapai bus išdalinti parašų rinkėjams.

Sprendžiant teismų reformos reikalus referendumu, apsiriboti vien tarėjų institucijos įteisinimu jau netikslinga, nes atstatyti demokratiją teismuose, o tuo pačiu ir valstybėje, vargu ar bepavyktų. Tai būtų

galima padaryti tik visuomenei sudarius galimybę išsirinkti Teismą. Šiuo metu pasirinkimo galimybė yra gana didelė. Į Konstitucijos pakeitimą bei papildymą numatoma įtraukti tokias nuostatas: renkami teisėjai, renkami tarėjai, renkamas Aukščiausiasis teismas, renkamas generalinis prokuroras.

Lojalumas valstybei

Algimantas Zolubas

Atsivertę „Dabartinės lietuvių kalbos žodyną“, rasime, kad lojalus pilietis (ė) yra bent išoriškai ištikimas valdžiai, neperžengiantis teisėtumo ribų. Toks apibrėžimas akivaizdžiai neatspindi žodžio „lojalumas“ esmės ir prasmės.

Pastaruoju metu ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje šis žodis vis dažniau vartojamas kalbant tik apie verslą ir personalo vadybą, nes lojalus personalas tampa svarbiausiu įmonės pranašumu konkurencinėje kovoje. Tarkim Japonijoje, lojalumas savai firmai iškeltas į tokį lygį, kad atėję į darbą darbuotojai, gieda firmos himną. (Lietuvoje atliekamų darbuotojų lojalumo tyrimų rezultatai rodo, kad darbuotojų prisirišimo prie darbovietės indeksas yra vienas žemiausių Baltijos šalyse ir Europoje). Iš tikrųjų lojalumas turi platesnę ir gilesnę prasmę.

Jei panagrinėsime lojalumo apibrėžimą kituose žodynuose, sužinosime, kad lojalumą galima apibūdinti kaip ištikimybę ir atsidavimą asmeniui, bendrai veiklai, institucijai ar organizacijai, šaliai. Lojalumas bendražmogiškiesiems, laisvės ir demokratijos principams, savai tautai ir valstybei yra esminiai pilietinės visuomenės, kuri ir sudaro demokratinę valstybę, dėmenys. Pagrindiniai lojalumo komponentai yra ištikimybė ir atsidavimas.

Nors šios taip svarbios savybė neįrašytos į renkamuųjų ar skiriamųjų asmenų į atsakingus postus reikalavimus, jokiais matais nematuojamos, jos netiriamos melo detektoriais, jų nenagrinėja teismai, tačiau priimant, renkant ar skiriant asmenis į atitinkamas struktūras, į jų lojalumą kitose šalyse atsižvelgiama itin rimtai.

Pastarųjų dienų skandalingi mūsų valstybės struktūrų veiksmai, susiję su Baltarusijos visuomenės veikėjų išdavimu tos šalies diktatoriškam režimui, yra tų struktūrų lojalumo laisvės ir demokratijos principams stoka, esminė priežastis. Dabar galima ieškoti ir nerasti atsakingųjų už kokio įstaty-

mo ar norminio akto pažeidimą, nors akivaizdu ir tikra, kad šiuo atveju suveikė lojalumo stoka laisvės ir demokratijos principui mūsų teisingumo struktūrose. Teisingumo ministras atsistatydinti neketina, Premjeras ir Prezidentė atsistatydinti nesiūlo, nes lojalumo reikalavimas ministrui nenumatytas. Deja, šis incidentas mūsų politinėje erdvėje nėra išimtis, nelojalumu tautai ir jos valstybei paženklinėti kai kurie veiklūs politikai ir net partijos.

Antai Europos Parlamente dirba rusas Viktoras Uspaskichas, kuris nuo Lietuvos teisėsaugos slapstėsi Rusijoje, ten net į politinį prieglobstį taikėsi, lenkiškos kilmės lietuvis su „lenko korta“ Valdemaras Tomaševskis, kuris ten Lietuvą dergia. Ar įmanoma tvirtinti, kad šie politikai, įvertinus jų veiksmus, yra lojalūs Lietuvai? O kas dedasi mūsų Seime? Į Lietuvos Seimą pakliūna Lenkų rinkimų akcijos ir Rusų sąjungos atstovai. Juk šios partijos ne tik veiksmais, bet jau ir pačiais pavadinimais negali būti lojalios

Lietuvos valstybei, nes jų ideologija nukreipta į lojalumą kitai valstybei, o iš lojalumo stokos randasi sąmokslai, išdavystės.

Asmens veržimasis į valdžias, žinant savo nelojalumą ar lojalumo stoką valstybei, yra nesąžiningas, nedoras, smerktinas elgesys. Kita vertus, tokius asmenis renka visuomenė ar skiria atitinkamos valstybės institucijos, todėl tenka vertinti visuomenės bei institucijų lojalumą valstybei. Jų vertinimą gali atlikti tik išugdyta pilietinė visuomenė, prisimindama, kad lojalumą – atsidavimą ir ištikimybę savo tautai ir jos valstybei – parodė ir įrodė Lietuvos partizanai, padėdami galvas ant Tėvynės laisvės aukuro.

Lojalių valstybei politikų, visuomenės veikėjų, Bažnyčios priedermė – ugdyti ir formuoti pilietinę visuomenę, demokratinės valstybės pagrindą ir turinį. Kaip parodė mūsų respublikos dvidešimtmetė patirtis, šis procesas vyksta vangiai, todėl reikalauja sutelktų visų institucijų pastangų.

KAPORTAS

Jauniaus Augustino pieš.

Atsakingos pareigos – tik patikimiems piliečiams

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjungos valdybos pirmininkas 2011-08-23 kreipėsi į Lietuvos Respublikos Prezidentę, Seimo Pirmininkę ir Ministrą Pirmininką dėl pareigūnų į vadovaujančias pareigas skyrimo žemiau pateikiamu raštu:

Mūsų žiniomis, neatlikus pareigūnų reikiamo patikrinimo, į ministerijų, kitų atsakingų žinybų aukštus postus patenka netinkami toms pareigoms asmenys, kai kuriais atvejais galintys net pakenkti valstybei. Ypatingai tai aktualu dabartiniu laikotarpiu, kai visuomenėje vis labiau jaučiamas sovietinės sistemos ilgesys ir propaganda bei aktyvėja kaimyninių valstybių slaptosios tarnybos.

Vienas iš pavyzdžių, KGB pulkininko Aleksiejaus Domarko sūnus Viktoras Domarkas. Taip pat, mūsų žiniomis, Viktoro Domarko motina Valentina Filipova ginkluoto pasipriešinimo prieš okupaciją metu buvo MGB „liaudies gynėja“. Reorganizavus Lietuvos archyvų departamentą ir ten netekęs generalinio direktoriaus pavaduotojo pareigų, V. Domarkas stengėsi užimti vadovaujančias pareigas Užsienio reikalų ministerijoje. Dėl to 2011 m. vasario mėn. kreipėmės į Užsienio reikalų ministrą prašydami, kad atsakingai rinktųsi kadrus. Matyti, į šį kreipimąsi buvo atsižvelgta. Tačiau po to sužinojome, kad V. Domarkas įsidarbino ne mažiau Lietuvos valstybei svarbioje institucijoje – Teisingumo ministerijoje, kur šiuo metu laikinai eina Informacijos valdymo skyriaus vedėjo pareigas. Pilnai suprantame, kad vaikai už tėvų veiksmus neatsako, tačiau manome, kad nebūtina KGB pulkininkų atžalos turi užimti vadovaujančius postus, ypač darbuose susijusiuose su slapta informacija. Kuo vadovaujantis V. Domarkas buvo paskirtas į l.e. skyriaus vedėjo pareigas, ar buvo konkursas? Jei nebuvo, kodėl? O jei buvo, tai kokiais gebėjimais V. Domarkas

išsiskyrė iš kitų pretendentų? Kas rekomendavo V. Domarką į šias atsakingas pareigas? Remiantis išdėstyta medžiaga, prašome nepatvirtinti V. Domarko į skyriaus vedėjo pareigas.

Kai taip neatsakingai Teisingumo ministerijoje skiriami padalinių vadovai, tikėtina, kad čia dirba ir daugiau KGB karininkų ar stribių palikuonių. Tame fone visai natūraliai atrodo ir Teisingumo ministerijos įvykdytas A. Belickio duomenų perdavimas Baltarusijai.

Dėl to prašome organizuoti tvarką, kad Lietuvos valstybės svarbiausiose institucijose visų lygių vadovų priėmimas į darbą vykėtų kaip galint atsakingiau.

Taip pat prašome surinkti duomenis, kiek šiuo metu aukščiausio lygio Lietuvos institucijose (Prezidentūroje, Seime, Vyriausybėje, ministerijose, teismuose, prokuratūrose, savivaldybėse, mokymo ir mokslo įstaigose, o gal net ir Valstybės saugumo departamente) dirba buvusių represinių struktūrų (įskaitant KGB rezervo karininkus ir stribus) pareigūnų ar artimais giminytės ryšiais su jais susijusių asmenų ir kas iš jų užima vadovaujančias pareigas. Tą prašome atlikti ne dėl to, kad juos visus atleisti iš valstybės tarnybos, o kad valstybei būtų žinoma iš kokios aplinkos jie atėjo dirbti į atsakingas pareigas. Taip pat palyginimui prašome surinkti duomenis, kiek partizanų, politinių kalinių ir tremtinių vaikų dirba atsakingose pareigose valstybės tarnyboje. Visą šią informaciją surinkti nesunku, kadangi kiekvienoje institucijoje yra darbuotojų tarnybos bylos.

Manome, kad toks tyrimas reikalingas kontroliuojant padėtį Lietuvos valstybėje, kad daugiau nepasikartotų tokie įvykiai, kaip susidorojimas su VSD pulkininku Vytautu Pociūnu ar panašūs atvejai.

Apie šio tyrimo rezultatus prašome mus informuoti.

Ar valstybė gali statyti efektyviau ir be skandalų?

Prof. Kęstutis Masiulis

Valstybė yra neūkiška statytoja. Sunku rasti nors vieną valstybės ar savivaldybių institucijų užsakytą objektą, kurio nebūtų palietę skandalai, įtarimai, teismai, pareigūnų tyrimai. Pradedant valstybinių statybų simboliu Valdovų rūmais, Gedimino pr. rekonstrukcija, Užsienio reikalų ministerijos priestato statyba, Nacionaliniu stadionu ir baigiant kaimo kelių žvyraviu Kelmės rajone.

Galime palyginti penkiuose miestuose – Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje pastatytas sporto arenas. Visos jos, išskyrus Vilniaus, pastatytos užsakovui esant savivaldybėms ir naudojant

ES lėšas. O kuri kainavo pigiausiai? Aišku, Vilniaus „Siemens“ arena. Apie privilegijas ir išskirtines sąlygas, kurias suteikė savivaldybė ją stačiusiai įmonei kita istorija, tačiau pats statybų kainos faktas aki vaizdus. Vilniaus arena, kurioje telpa 11 tūkst. krepšinio sirgalių, kainavo per 70 mln. litų, Kauno su 14,5 tūkst. sirgalių – 170 mln. litų, Panevėžio su 5,6 tūkst. sirgalių – 108 mln. litų.

Valstybė stato neefektyviai, nes, pirmiausia, jos misija yra ne statyti, o rūpintis viešaisiais reikalais. Valstybės tarnautojai gali būti labai profesionalūs biurokratai, bet vargu ar jie gerai nusimano apie statybas ir jų aplinkybes, o jeigu tokių specialistų yra, tai jie nėra geriausiai apmokami, nes valstybė nekonkuruoja atlyginimais su stambiomis privačiomis

kompanijomis. Valstybėje nėra vieno šeiminko, atsakomybė kolektyvinė, o tai apsunkina efektyvią kontrolę. Valstybinės institucijos yra labai biurokratizuotos, viską iki smulkmenų nustato įvairūs reglamentai ir šūsnyš teisės aktų, todėl labai sunku tinkamai reaguoti į kintančias aplinkybes, o už netinkamą ir ne laiku reagavimą reikia mokėti.

Verslo valdymo patirties perkėlimas

Yra nemažai valstybių, kuriose valstybės valdomos įmonės niekuo nesiskiria nuo privačių. Tokiose įmonėse nesvarbu kas yra savininkas, tačiau taikomi tokie pat reikalavimai, siekiama naudos bei efektyvaus projektų vykdymo, vadovai už gerus rezultatus uždirba solidžius atlygius, o savininkas skaidriai gali kontroliuoti pinigų srautus.

Taip yra Skandinavijos valstybėse, JAV, Didžiojoje Britanijoje, bet vis dar nėra Lietuvoje. Pas mus į įmonių valdymą kišasi politikai, vadovai yra pusiau vadybininkai, pusiau biurokratai, strategijos nėra nukreiptos į efektyviausius tikslus, bet yra politiškai kreipiamos į „antitikslių“ klampynę.

Anglosaksiškuose kraštuose ir Skandinavijos valstybėse Viešojo vadyba populiarėja ne tik viešųjų įmonių, bet net ir viešojo sektoriaus valdyme. Lietuvoje nebuvo leista net pabandyti įkurti valstybinių įmonių holdingą „Visuomį“. Ministerijos, kaip holdingo, idėja Lietuvoje apskritai būtų palaikyta erezija.

Taigi, bandymai viešąjį sektorių efektyvinti, pasitelkiant vadybos patirtį Lietuvoje dūžta į politinių sprendimų bei viešosios opinijos nepasirengimo rifus. Tai įrodė „Visuomio“ nesėkmė. Geroji patirtis, kurią buvo siūloma perimti iš Švedijos, buvo išjuokta žiniasklaidoje bei nesulaukė palaikymo net Seimo valdančiojoje daugumoje. O galiausiai ją pribai gė egoistinis kai kurių ministrų interesas – nenoras „savo“ įmonių paleisti iš politinės kontrolės.

Koncesijų patirtis

Matant minėtą viešųjų projektų neefektyvumą buvo sugalvotos koncesijos. Jos esmė, kad valstybė užsako kažką pastatyti ar rekonstruoti, modernizuoti, tačiau visos statybos detalės, valdymas ir priežiūra atitenka privatininkui. Vienas iš pavyzdžių – Vilniaus Balsių mokykla.

Pirmosios koncesijų sutartys atsirado JAV XIX a. Buvo tiesiami vandentiekiai, dujotiekiai, tramvajai ir kt. Lietuvoje koncesijos buvo plėtojamos tarpukariu, pvz., Petrašiūnų elektrinė, o vėl pradėtos taikyti nuo 1996 m. Dabar sąlyginai galima suskaičiuoti iki 50 koncesijos projektų Lietuvoje, tačiau tikrai ne visos pasiteisino. Šilumos ūkio nuoma patyrė nesėkmę, nes šilumos tinklus išsinuomojo gobšuliai, kurie vengia investuoti į modernizavimą, tačiau nori didelio pel-

no. Esama ir didelių koncesijos kontrolės bėdų.

Pagrindinis koncesijos trūkumas, kad valstybė vis tiek vienaip ar kitaip turi atsilyginti koncesininkui. Palangos aplinkkelį tiesia privatininkai, tačiau valstybė išpareigoja 25 metus už jį mokėti. Tas pat pasakytina ir apie Vilniaus Balsių mokyklą. Taigi iš esmės koncesija, tai savotiška paskola, už kurią reikia mokėti su palūkanomis. Iš koncesijos uždirbs ir verslas, ir bankai, ir draudimo bendrovės, o už viską sumokės mokesčių mokėtojai. Jeigu paskaičiuosime kiek per 20 metų kainuos Balsių mokykla, tai pamatysime, kad reikės sumokėti dviejų ar net trijų kainą. Taigi, kadangi valstybei būtina mokėti pinigus, vėl neapsineinama be skandalų ir įtarimų neskaidrumu.

Todėl koncesija yra greitas bet ilgoje perspektyvoje gana brangus būdas kaip neturint pinigų greitai pastatyti vieną ar kitą viešąjį objektą.

Viešojo ir privati partnerystė

1992 m. Jungtinėje Karalystėje pradėtas taikyti naujas modelis, pavadintas PPP (angl. Public Private Partnership). Jo esmė yra, kad privatininkas ne tik savo jėgom pastato visuomenei reikalingą objektą, bet ir pasirūpina, kad jis atsipirktų, o valstybei nereikėtų mokėti nei cento. Populiariausia tokį verslo ir valstybės bendradarbiavimą taikyti susisie kimo srityje. JK susisie kimo srityje vystoma apie 60 proc. PPP. Tai lietuviams gerai žinomi užsienietiški mokami keliai, metro, oro uostai ir kt. Tokie projektai gali būti ir visai neapmokestinami tiesiogiai, pvz., įrengiama požeminė perėja, o joje prekybos paviljonai. Taip atsiranda nemokama perėja, o už ją sumoka tie, kas įsigyja joje prekybos paviljonus.

Tiesioginis apmokestinimas už PPP būdu sukurta viešąją gėrybę beveik visada galimas tik tada, kai yra nemokama alternatyva. Lenkijoje, Prancūzijoje, Italijoje galima rinktis mokamą magistralinį kelią, tačiau galima važiuoti ir nemokamu, tačiau prastesniu keliu. Rostoke (Vokietijoje) galima mokamu tuneliu pralysti po sąsiauriu, arba galima važiuoti gerokai ilgesnį kelią aplink jį nemokamai.

Kartais PPP būdu pastatyti mokami objektai atsiranda ir ten, kur nėra nemokamos alternatyvos, tačiau sukuriamą naują paslaugą arba pakeičiama anksčiau buvusi mokama, bet mažiau patraukli alternatyva. Taip, pavyzdžiui, Norvegijoje yra statomi tiltai ir tuneliai į salas. Į jas ir anksčiau norint patekti reikėdavo mokėti už keltą. Tačiau tiltas yra patogesnis, jis veikia net per audras, nereikia laukti ir pan. Be to, persikėlimas tiltu taps nemokamas nuo tada, kai jis atsipirks.

Lietuvoje PPP modelis sunkiai skinasi kelią. Trūksta patirties, politinės valios ir viešojo sektoriaus supratimo bei noro dirbti išvien kartu su ver-

slininkais. Klaipėdos universitetas, dideliais vargais palaužęs biurokratų pasipriešinimą, pasistatė modernias auditorijas, tačiau leido prekybininkams šalia įrengti prekybos centrą. Jeigu ne šis PPP bendradarbiavimas, auditorijų universitetas turbūt nebūtų sulaukęs dar dešimtmetį.

Viešojo ir privati partnerystė yra būdas pritraukti investicijas valstybei neprisiimant finansinių įsipareigojimų. Tuo šis būdas yra daug patrauklesnis už koncesiją.

Lietuvoje yra daug objektų, kurie dėl lėšų stokos nebus pastatyti dar dešimtmečius, tačiau ar būtų blogai jei jie atsirastų jau dabar, bet už pasinaudojimą jais reiktų susimokėti.

Daliai lietuvių tokia mintis būtų sunkiai priimtina, nes nesame pratę mokėti už viešuosius objektus. Tačiau vien dėl to neturime daug kur trūkstamų kelių, tiltų, viadukų, tunelių, perėjų. Pavyzdžiui, Vilniaus Balsių mikrorajono gyventojai juk nepraloštų,

jei kas nors pastatytų, kad ir mokamą tiltą per Nerį. Taip atsirastų naujas kelias į Antakalnį, Nemenčinę. Toks tiltas buvo suplanuotas dar sovietmetyje, tačiau savivaldybė neturi lėšų ir jo nežada statyti dar kelis dešimtmečius. PPP būdu galėtų atsirasti ne tik vienas kitas tiltas, keliai, bet net ir metro Vilniuje, naujas terminalas oro uoste.

Taigi PPP yra valstybei palyginti nebrangus ar net visai nemokamas būdas atsirasti viešiesiems objektams, kurie tiesioginio valstybės finansavimo keliu artimiausiu metu negali būti pastatyti. O juk jų neretai reikia jau dabar.

Ar atsakingi politikai pasiruošę atverti duris PPP iniciatyvai? Andrius Kubilius prieš užimdamas premjero postą buvo didelis PPP šalininkas ir entuziastas, tačiau dabar, matydamas biurokratų ir politikų stagnatorių pasipriešinimą, atrodo, nuleido rankas. Tačiau nesinaudoti pasaulio patirtimi Lietuvai yra didelė nesėkmė.

Pokario manifesto tikslai

Edmundas Simanaitis

Portale naudojamas NKVD žargonas

Internetu pasirodo žinučių apie pokarį. Atsirado ir pokario portalo manifestas. „Dabar svarbiausia yra neleisti įsiviešpatauti istorijos klastotojams, neleisti galvažudžiams vadintis nacionaliniais didvyriais.“ Laisvės kovotojai, ginklu priešinęsi okupantui ir stabdę genocido akcijas, pagal okupanto žargoną ir šiame portale vadinami „banditais“. Polemika su sovietikais – tuščias laiko gaišinimas, atoveiksmis turėtų rasti teisinėmis priemonėmis. Šia proga būtina ir labai naudinga pirmiausia domėtis antivalstybinės propagandos nutylėjimais, kurie iškalbingesni už sovietinių eksplotrukų standartinę agitaciją.

Nutylėtas Stalino-Hitlerio suokalbįs

Pokaris galėjo atsirasti tik po karo. O karo pradžia buvo detalai suplanuota Kremliuje 1939m. rugpjūčio 23 d. Du diktatoriai patvirtino šį pakta, pasirašydami, pasak nobelisto A.Solženycino, Stalinas – Molotovo, o Hitleris – J. Ribentropo ranka. Būtent šis dokumentas tapo „teisiniu“ pagrindu pradėti Antrąjį pasaulinį karą – užpulti ir pasidalinti Lenkijos Respublikos žemes ir po to sekusiems nepriklausomų Baltijos šalių „išvadavimams iš kapitalistų jungo“ bei „socialinėms revoliucijoms“, vykusioms pagal standartinį Kremliaus scenarijų jau okupuotose Baltijos šalyse. Vėliau šios „komunizmo statybos“ akcijos buvo įvardytos tikroju vardu – genocido politika. Tik suomia gebėjo pasipriešinti ir išvengti to gėdingo spektaklio. Apie suokalbį, nulėmusį pusamžiui Baltijos tautų istoriją, memorandume neužsimenama nė žodeliu.

Tautos teisė į valstybingumą nediskutuotina

„Be to, mes neketiname apsiriboti vien moraliniu aspektu. Kad būtų suprasti kruvini pokario įvykiai, būtina įžvelgti klasines jų ištakas. Kas už

VARPAS

Leistas politkalinių sovietinės koncentracijos stovyklose: 1955 m. Vorkutoje ir 1957 m. Intoje, nuo 1975 m. iki 1989 m. – pogrindyje Lietuvoje. Atkurtas 1996 m. vasario mėn.

Leidėjai Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga, SL 22 09, ISSN 1648-0244.

Redakcijos adresas: *Edvardas Burokas*, Architektų g. 14–60, LT-04119 Vilnius, tel. 244-46-19, el. paštas edvardasburokas@gmail.com

Redaktorius *Algimantas Zolubas*, Architektų g. 8–4, LT-04119 Vilnius, tel. 244-21-57, el. paštas a.zolubas@gmail.com

Bendradarbiams honoraras nemokamas. Rašinių turinys gali nesutapti su redakcijos nuomone. Rašiniai ir nuotraukos negrąžinami.

„VARPAS“ internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=6381

Spaudinių pavidalu „VARPAS“ platinamas per LLKS skyrius.

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga (kodas 191913666)

Atsiskaitomoji sąskaita AB Bankas Swedbank, AB;

Sąskaita Nr. LT62 7300 0100 0249 2325

Išleido ir spausdino „Baltijos kopija“. Kareivių g. 13 b, Vilnius. Tiražas 800 vnt.

Aukos VARPUI

Už aukas „Varpui“ dėkojame:

Europos parlamento narei Radvilei Morkūnaitei, esmingai rėmusiai šio numerio išleidimą, M. Šironienei – 50 Lt, A. Liepaitei – 10 Lt, A. Valeikienei – 10 Lt, V. Masikonui – 10 Lt, M. ir J. Sadūnams – 20 Lt, R. P. Šauliui – 50 Lt, M. Janėnaitei – 10 Lt, A. Stasiškiui – 50 Lt, A. Korsakienei – 20 Lt, J. Mildažiui (JAV) – 100 USD, V. Bačiui – 200 Lt, Z. Jankauskui – 50 Lt, B. Čypienei – 20 Lt. **Dėkojame už pervestus 2 proc. nuo pajamų mokesčio.**

Už nuotraukas dėkojame: Alvydui Stričkai.

ką iš tikrųjų kovojo? Kas ir ko norėjo?“ – teigiama manifeste. Tauta 1918 metais atkūrė Lietuvos valstybę, kurios pasiekimai ekonomikos, švietimo, tautinės-pilietinės savimonės ugdymo srityse buvo itin ženklūs. Nepriklausoma valstybė – saugūs Tautos namai. Sovietinė okupacija ir vykdyta brutali genocido politika, dangstoma tariama „klasių kova“ negalėjo nesukelti tautos pasipriešinimo. Kremlius labai stengėsi, kad Vakarų Europos demokratija piktintųsi tik nacių režimo nusikaltimais. Kita vertus, naivu tikėtis, kad pilietinę savivoką subrandinusi Tauta, negintų savo laisvių. Matyt, todėl buvusios sovietų imperijos šalininkai gavo užduotį – peikti Laisvės kovotojus – partizanus, Lietuvos karius savanorius.

Komunizmo utopija dangstomi imperiniai tikslai

Visa sovietinė propaganda dūdavo apie darbo klasės kovą už laimingą rytojų „statant socializmą“. Gensekas M. Gorbačiovas kalbėjo, kad socializmas sovietų šalyje galutinai laimėjo, bet užviršavimui dar reikia pereiti „brandaus socializmo“ fazę. Pagal tuometinius partinius „mokslus“ Sovietijoje, kurioje tolydžio vyravo chroniškas plataus vartojimo prekių

deficitas, liko tik vienas žingsnis į komunizmą – visuotinio gėrio ir laimės santvarką. Tas žingsnis buvo žengtas ir ... visas Sovietų Sąjūzas subyrėjo kaip kortų namelis. Pavergtosios tautos atkūrė nepriklausomybę, o Rusijoje prasidėjo „laukinio kapitalizmo“ periodas. Sovietikai linkę to žingsnio pasekmių neprisiminti.

Baltijos Kelio fenomenas

XX amžiuje per 22 laisvo ir kūrybingo gyvenimo metus Lietuvoje ir kitose Baltijos šalyse subrendo pilietinė visuomenė. Tai pats didžiausias ir reikšmingiausias Lietuvių Tautos šimtmečio pasiekimas. Okupantų pasikeitimai anaipol nesugriovė šio pasiekimo, o atvirkščiai – sutvirtino. Visa tai buvo atraminis pagrindas antrajai Lietuvos Respublikai tapti Europos Sąjungos ir NATO nare.

Nereikėtų stebėtis svetimų spectarnybų vairuojama propaganda, kuria siekiama gaivinti okupacijos metų nostalgiją. Padėtis galėtų pasikeisti stiprėjant demokratijai Rytuose. Teks palaukti... Tačiau rūpintis valstybingumo stiprinimu privalu nuolatos. Šviesus Baltijos kelio

20-mečio jubiliejus liudija Tautos pasirinkimo teismą.

LLKS žinios

Jau veikia Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos internetinė svetainė: www.llks.lt

Nauji leidiniai

Juodieji Lietuvos istorijos puslapiai=[**Lithuanian black pages of history** = **Czarne karty historii Litwy**] / Algimantas Liekis ; [VGTU [Vilniaus Gedimino technikos universitetas], Mokslotyros institutas]. – [Vilnius] : Mokslotyros institutas, 2011. – 2 t. – (Ir.)

T. 1: Lenkų skriaudų lietuviams istorija (iki 1921 m.) = [**Polish injustices to Lithuanians history (until 1921)** = **Polska niesprawiedliwość historii Litwinów (do 1921)**]. – 2011 ([Kaunas] : Aušra). – 502, [1] p. : iliustr., faks., portr., žml. – (Lietuvių tauta = Lithuanian nation : tęstinis, serijinis mokslo leidinys lietuvių tautos raidos ir dabarties problemoms

gvildinti, ISSN 1392-8465 ; kn. 14). – Santr. angl. – Tiražas [400] egz. – ISBN 978-9986-795-66-7

T. 2: Lenkų skriaudų lietuviams istorija (1921-1939 m.) = [**Polish injustices to Lithuanians history (1921-1939)** = **Polska niesprawiedliwość historii Litwinów (1921-1939)**]. – 2011 ([Kaunas] : Aušra). – 455, [1] p. : iliustr., faks., portr., žml. – (Lietuvių tauta = Lithuanian nation : tęstinis, serijinis mokslo leidinys lietuvių tautos raidos ir dabarties problemoms gvildinti, ISSN 1392-8465 ; kn. 15). – Santr. angl. – Tiražas [400] egz. – ISBN 978-9986-795-67-4

Pagerbtos žydų genocido aukos

Rugsėjo 21-23 dienomis Vilniuje holokausto aukos buvo tradiciškai pagerbtos Aukštųjų Panerių memoriale, Valstybiniame Vilniaus Gaono žydų muziejuje vyko koncertas „Nutilę balsai“, o J.Basanavičiaus gatvėje atidengta atminimo lenta mokslininkui ir rašytojui, Vilniaus žydų dienraščio „Vilner Tog“ vadovui ir vienam iš žydų mokslo instituto (JIVO) įkūrėjų

Zalmanui Reizenui. Koncerte „Nutilę balsai“ dalyvavo solistė Stephanie Loris (Stefani Lori) ir ansamblis „Voix Etouffees“, atvažiavę iš Prancūzijos. Šis ansamblis groja užmirštų žydų kompozitorių muzikinius kūrinius, siekdamas į dienos šviesą iškelti kūrybą tų, kurie galėjo tapti įžymūs, bet nukentėjo dėl nacių režimo.

Rugpjūčio 23 d. Simono Daukanto aikštėje, pagerbiant Baltarusijoje žuvusį Valstybės saugumo departamento karininką **VYTAUTĄ POČIŪNĄ**, susirinkusieji klausėsi garsaus smuikininko **Martyno Švėgždos von Bekkerio** grojamų kūrinių. Jam talkino smuikininkė **Skaistė Dikšaitytė** ir klarnetistas **Žilvinas Brazauskas**.

